ΕΛΙΑΜΕΠ Briefing Notes

08 /2013

Μάρτιος 2013

Οι Προοπτικές Ανάπτυξης του Κυπριακού Αερίου μετά το Β' Γύρο Εκχωρήσεων

Δρ. Θεόδωρος Τσακίρης

Επίκουρος Καθηγητής Γεωπολιτικής των Υδρογονανθράκων, Πανεπιστημίου Λευκωσίας & Συντονιστής Προγράμματος Γεωπολιτικής της Ενέργειας ΕΛΙΑΜΕΠ

Η υπογραφή στις 5 Φεβρουαρίου 2013 του συμβολαίου εκχώρησης των δικαιωμάτων εξερεύνησης & παραγωγής Υδρογονανθράκων (Υ/Α) με τη γαλλικήTotal για τα οικόπεδα 10 και 11 ολοκληρώνει τη δεύτερη φάση ανάπτυξης του μακρόπνοου σχεδιασμού ανάδειξης της Κύπρου σε κέντρο παραγωγής, εξαγωγής και διαμετακόμισης φυσικού αερίου. Μετά την αρχική εκχώρηση του οικοπέδου 12 στη Noble και την επιτυχημένη διερευνητική γεώτρηση στην Αφροδίτη, η επιτυχής κατάληξη του Β' Γύρου εκχωρήσεων αυξάνει πολλαπλασιαστικά την πολιτική και οικονομική ελκυστικότητα της Κύπρου για τη διεθνή πετρελαϊκή βιομηχανία, μια ελκυστικότητα που αναμένεται να επιβιώσει τους κραδασμούς ένταξης της κυπριακής οικονομίας στο Μνημόνιο και τη διαγραφόμενη ως αναπόφευκτη αύξηση του εταιρικού φόρου από το επίπεδο του 10%.

Παρά τις κλιμακούμενες τουρκικές αντιδράσεις ο Β' Γύρος εκχωρήσεων συγκέντρωσε το ενδιαφέρον κορυφαίων ενεργειακών εταιριών από τη Ρωσία (Gazprom), τη Γαλλία (Total) και την Ιταλία (ENI) αλλά και από άλλες σημαντικές εταιρίες πολύ μεγαλύτερου μεγέθους συγκριτικά με τη Noble, όπως η ιταλικήENEL, η αυστραλιανή Woodside, η γαλλική EDF/Edison και η μαλαισιανή Petronas, η δεύτερη μεγαλύτερη παραγωγός LNG στον κόσμο μετά το Κατάρ. Τα άμεσα οικονομικά οφέλη που αποκόμισε η Λευκωσία είναι επίσης δηλωτικά της ποιοτικά αναβαθμισμένης διαπραγματευτικής της επιρροής, έστω και εάν αυτή δεν αναγνωρίζεται από τους λογιστές της Τρόϊκας στην παρούσα τουλάχιστον φάση.

Ενώ το 2007 εισέπραξε μόλις €1 εκατομμύριο ως bonus υπογραφής για το πεδίο 12 από τη Noble, το ενδιαφέρον που δημιούργησε η επιτυχής γεώτρηση στην Αφροδίτη και ο ανταγωνισμός που συνεπαγόμενα προκλήθηκε, συνέβαλλε ώστε να εισπραχθούν €24 εκατομμύρια από την Total για τα πεδία 10-11, ενώ για το πολυπόθητο πεδίο 9 εισέπραξε από την ENI/Kogas περί τα €90 εκατομμύρια, και άλλα €33 εκατομμύρια για το πεδίο 3. Τα συμβόλαια για την εκμετάλλευση (Production Sharing Contracts) των οικοπέδων 2, 3 και 9 υπογράφησαν με την ιταλοκορεατική κοινοπραξία στα τέλη Ιανουαρίου του 2013 από τα οποία η Λευκωσία εισέπραξε περί τα €150 εκατομμύρια. [1][1]

Τα οφέλη αυτά ωστόσο είναι απειροελάχιστα συγκριτικά με τη δυναμική που καλείται να διαχειρισθεί η κυβέρνηση Αναστασιάδη, δυναμική που θα πολλαπλασιασθεί εφόσον επιτύχει η επιβεβαιωτική γεώτρηση των Noble/Delek, που θα ξεκινήσει τον ερχόμενο Ιούνιο, ενώ σύμφωνα με πρόσφατες δηλώσεις (10/03/2013) του εκτελεστικού αντιπροέδρου της ΚΡΕΤΥΚ Σόλωνα Κασσίνη τα σεισμικά δεδομένα της Noble πιθανολογούν την ύπαρξη και δεύτερου πεδίου εντός του οικοπέδου 12 δυναμικότητας έως 5 trillion cubic feet (τρις κυβικά πόδια/τκπ). Υπενθυμίζεται ότι τα αποθέματα της αρχικής ανακάλυψης της Αφροδίτης κυμαίνονται μεταξύ 5-8 τκπ.

Τα επόμενα τρία χρόνια αποτελούν την πλέον κρίσιμη περίοδο προσαρμογής καθώς η κυπριακή ενεργειακή πολιτική καλείται να ωριμάσει θεσμικά και επιχειρηματικά. Η μετονομασία του Υπουργείου Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού σε Υπουργείο Ενέργειας, Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού αποτελεί κάτι πολύ περισσότερο από μια απλή κοσμητική παρέμβαση με δεδομένη τη δημιουργία (Οκτώβριος 2012) και πλήρη διοικητική στελέχωση (Φεβρουάριος 2013) της Κυπριακής Εταιρείας Υ/Α –ΚΡΕΤΥΚ και τη σχεδόν ομόφωνη συμφωνία των κομμάτων (Δεκέμβριος 2012) για τη σύσταση και λειτουργία του Κρατικού Ταμείου Υ/Α και τη

Οι Προοπτικές Ανάπτυξης του Κυπριακού Αερίου μετά το Β΄ Γύρο Εκχωρήσεων

θεσμοθέτηση Εθνικού Ενεργειακού Συμβουλίου (Φεβρουάριος 2013). Η ύπαρξη αυτών των θεσμικών δικλείδων ασφαλείας δημιουργούν συνθήκες διαφάνειας και ανταγωνιστικότητας στο κυπριακό σύστημα επιτείνοντας τη δυναμική προσέλκυσης επενδύσεων.

Η διαχείριση αυτής της δυναμικής θα κρίνει σε μεγάλο βαθμό και το κατά πόσο η ενεργειακή παράμετρος θα αποτελέσει κρίσιμο αναπτυξιακό ανάχωμα για την προστασία της Κυπριακής οικονομίας από τις υφεσιακές επιπτώσεις του Μνημονίου. Ως απόρροια αυτών των συμφωνιών οι Total & ENI/Kogas θα προχωρήσουν έως τις αρχές του 2016 τόσο στη διερευνητική όσο και την επιβεβαιωτική γεώτρηση επί των πέντε οικοπέδων της κυπριακής ΑΟΖ. Δεδομένου ότι η κάθε γεώτρηση κοστίζει περί τα $100 εκατομμύρια, οι τουλάχιστον 5 εξερευνητικές γεωτρήσεις που θα εκτελεσθούν δια νόμου έως το 2016, συνεπάγονται μια επένδυση της τάξης των $500 εκατομμυρίων.

Εάν βρεθεί αέριο και στα 5 οικόπεδα η τουλάχιστον μια επιβεβαιωτική γεώτρηση που θα απαιτηθεί για την πιστοποίηση των αποθεμάτων, θα επεκτείνει την υποχρέωση επένδυσης των εταιριών στο $1 δις. Από την επένδυση αυτή ένα μικρό αλλά σημαντικό μέρος της τάξης του 5%-10% θα διοχετευθεί σε υπηρεσίες που θα προσφερθούν στην Κύπρο και που θα σχετίζονται άμεσα με τη γεώτρηση, ενώ υπάρχει και ένα σημαντικό τμήμα υπηρεσιών (διαμονή, τροφοδοσία, μεταφορές, διασκέδαση) που θα αναπτυχθούν σε έμμεση συνάρτηση με τη διεξαγωγή των γεωτρήσεων. Δεν πρέπει να ξεχνούμε άλλωστε ότι για κάθε ένα ΕΥΡΩ άμεσης επένδυσης η βιομηχανία Υ/Α παράγει άλλα τέσσερα ΕΥΡΩ υπό τη μορφή έμμεσων επενδύσεων στον τομέα παράπλευρων υπηρεσιών.

Αυτό πρακτικά συνεπάγεται ότι θα αρχίσει σε μεσοπρόθεσμο επίπεδο να παράγεται απτό κέρδος από την αναπτυσσόμενη βιομηχανία υδρογονανθράκων εν αναμονή των κρίσιμων εξελίξεων που σχετίζονται με την πληρέστερη πιστοποίηση του κυπριακού αποθεματικού υδρογονανθράκων έως τα τέλη του 2016. Εάν δοθούν οι άδειες εντός του 2013 και για τα εναπομείναντα τέσσερα (5,6,7,8) οικόπεδα τότε αυτά τα άμεσα οφέλη αυτά θα είναι ακόμη μεγαλύτερα δεδομένου ότι οι όποιοι ανάδοχοι θα αναλάβουν ανάλογες υποχρεώσεις εκτέλεσης της πρώτης διερευνητικής γεώτρησης μέσα στην ίδια 3ετία.

Σε στρατηγικό επίπεδο η ανακάλυψη νέων κοιτασμάτων και η ενδεχόμενη αύξηση των in situ αποθεμάτων στην Αφροδίτη από (κατά μέσο όρον) 7 τρις κυβικά πόδια (τκπ) σε 9-10 (τκπ), επαρκεί για να καταστήσει απολύτως βιώσιμη την εξαιρετικά κοστοβόρα επένδυση ($10 δις) του πρώτου τερματικού υγροποίησης στο Βασιλικό δυναμικότητας περί τα 6,8 δις κυβικά μέτρα/έτος. Ενδεχόμενη συμμετοχή νέων εταιριών στην αμερικανο-ισραηλινή κοινοπραξία που εκμεταλλεύεται το οικόπεδο 12 δεν πρέπει να απωθεί κανένα. Αντιθέτως η φημολογούμενη ένταξη της Woodside στην κοινοπραξία εκμετάλλευσης του οικοπέδου 12 επιτείνει τις πιθανότητες υγροποίησης μέρους της δυναμικότητας του Λεβιαθάν στην Κύπρο, με δεδομένη την προοπτική συμμετοχής της Woodside στο Λεβιαθάν.

Η ενδεχόμενη επέκταση του αποθεματικού της Αφροδίτης ουσιαστικά ανεξαρτητοποιεί την επένδυση του Βασιλικού από τις αποφάσεις της ισραηλινής κυβέρνησης αναφορικά με το πόσο αέριο θα εξάγει, προς τα που και με ποιό τρόπο. Αυτό δίνει μεγαλύτερη ευελιξία στη Λευκωσία έναντι του Τέλ-Αβιβ και των Αράβων, την ώρα που εκκρεμεί η κύρωση της συμφωνίας για την ΑΟΖ με το Λίβανο από το 2007 ενώ σημαντικοί ισραηλινοί παράγοντες επιδιώκουν την επαναπροσέγγιση με την Τουρκία προωθώντας μάλιστα σχέδια για την κατασκευή υποθαλάσσιου αγωγού μεταξύ Λεβιαθάν-Τζεϋχάν.

Πέραν από το δυνητικό μέγεθος του Βασιλικού και τον αρχικό ενθουσιασμό μερίδας ισραηλινών εταιριών αναφορικά με το ενδεχόμενο εξαγωγής αερίου στην Τουρκία μέσω υποθαλασσίου αγωγού η Λευκωσία πρέπει να συνειδητοποιήσει ότι διαθέτει μια σειρά από στρατηγικά πλεονεκτήματα σε ότι αφορά την ανάπτυξη των Υ/Α έναντι του Ισραήλ:

Οι Προοπτικές Ανάπτυξης του Κυπριακού Αερίου μετά το Β΄ Γύρο Εκχωρήσεων

(α) Σε αντίθεση με το Ισραήλ που επιδιώκει να καταναλώσει έως το 2035 περί τα 450 Δις Κυβικά Μέτρα (ΔΚΜ) αερίου από ένα συνολικό παραγωγικό δυναμικό της τάξης των 950 ΔΚ, η Κύπρος χρειάζεται μόλις 35 ΔΚΜ για την κάλυψη των αναγκών της σε φυσικό αέριο κατά την ίδια χρονική περίοδο. Αυτό πρακτικά συνεπάγεται ότι τα 165 από τα 200 ΔΚΜ των υπαρχόντων αποθεμάτων της Αφροδίτης και ότι ανακαλυφθεί πέραν αυτής μπορούν να εξαχθούν χωρίς περαιτέρω περιπλοκές και ρυθμίσεις.

(β) Η Κύπρος διαθέτει ήδη ένα σαφές ρυθμιστικό πλαίσιο που προωθεί τις εξαγωγές έχοντας ήδη αποφασίσει να προωθήσει το σχέδιο παραγωγής ΥΦΑ δημιουργώντας μάλιστα και ένα λεπτομερές χωροταξικό πλαίσιο στην περιοχή του Ενεργειακού Κέντρου του Βασιλικού κατά τρόπο που ελαχιστοποιεί τις τοπικές αντιδράσεις. Το Ισραήλ ακόμη βρίσκεται σε κατάσταση στρατηγικής ασάφειας χωρίς να έχουν ακόμη γίνει αποδεκτές οι προτάσεις της Επιτροπής Zemach που πρότειναν την εξαγωγή 500 από τα 950 ΔΚΜ των δικών τους αποθεμάτων.

Πέραν του ότι δεν είναι ακόμη σαφές το πόσα αποθέματα υφίστανται καθώς τα συνολικά βεβαιομένα αποθέματα ανέρχονται στα 850 ΔΚΜ υπάρχει μεγάλη εσωτερική αντίδραση στην υιοθέτηση των προτάσεων της Επιτροπής και σε τοπικό και σε γραφειοκρατικό επίπεδο (Υπουργείο Περιβαλλοντικής Προστασίας) κάτι που μπορεί να καθυστερήσει παρά πολύ το έργο κατασκευής ενός μεγάλου τερματικού ΥΦΑ στο Ισραήλ λόγω προσφυγών στο Ανώτατο Δικαστήριο και μη έκδοσης των απαραίτητων περιβαλλοντικών αδειών.

Η αρχική συμφωνία (Δεκέμβριος 2012) της Woodside με τους εταίρους της κοινοπραξίας του Λεβιαθάν δεν έχει ακόμη επικυρωθεί από την ισραηλινή κυβέρνηση την ώρα που η Αρχή Ανταγωνισμού του Ισραήλ σκέπτεται (Μάρτιος 2013) να κηρύξει την κοινοπραξία του Λεβιαθάν ως μονοπώλιο με δεδομένη τη δεσπόζουσα θέση που κατέχουν σε αυτή (αλλά στην κοινοπραξία εκμετάλλευσης του Tamar) οι Noble και Delek.

Αν και η Woodside φέρεται ότι είναι σίγουρη για την ολοκλήρωση της διαδικασίας εξαγοράς του 30% των μετοχών του Λεβιαθάν δεν είναι ακόμη σαφές εάν θα της επιτραπεί να εξάγει το 75%-80% της δυναμικότητας του πεδίου των 504 ΔΚΜ. Σε κάθε περίπτωση η αυστραλιανή εταιρία δεν επιθυμεί – όπως και η Noble- την κατασκευή ενός αγωγού αερίου προς την Τουρκία και θα έβλεπε πολύ θετικά την προοπτική ενός Κυπριακού ΥΦΑ ιδίως εάν της επιτρεπόταν η συμμετοχή στην κοινοπραξία εκμετάλλευσης της Αφροδίτης. Χάρις άλλωστε την επιτυχία του Β Γύρου εκχωρήσεων δεν θα υπάρξει πιθανότητα άσκησης αντιμονοπωλιακής δίωξης στις Noble/Delek για τη «δεσπόζουσα» θέση τους στην κυπριακή αγορά αερίου.

(γ) Όπως απέδειξε περίτρανα και η επιτυχία του Β' Γύρου εκχωρήσεων η Κύπρος μπορεί να προσελκύσει ένα πολύ μεγαλύτερο αριθμό ξένων επενδυτών συγκριτικά με το Ισραήλ το οποίο τελεί υπό το επενδυτικό μποϋκοτάζ των αραβικών κρατών. Παρά τις άριστες διπλωματικές σχέσεις ΗΠΑ-Ισραήλ η Ουάσινγκτον αδυνατεί να πιέσει τις μεγάλες αμερικανικές εταιρίες όπως οι ExxonMobil και ChevronTexaco προκειμένου να επενδύσουν στον ισραηλινό τομέα Υ/Α λόγω της μεγάλης επενδυτικής έκθεσης των εταιριών αυτών σε σειρά αραβικών κρατών. Το ίδιο ακριβώς ισχύει και για τις ευρωπαϊκές super-majors όπως οι BP, Shell, ENI καιTotal. Στο πλαίσιο αυτό η Λευκωσία θα πρέπει να ενθαρρύνει τη συμμετοχή νέων εταιριών –ιδίως ρωσικών - στα υπάρχοντα κοινοπρακτικά ή μη σχήματα που δραστηριοποιούνται στον τομέα έρευνας και παραγωγής Υ/Α. Η συμμετοχή αυτή είναι απαραίτητη και για ευνόητους γεωπολιτικούς λόγους αλλά και για λόγους μεγιστοποίησης των δυνητικών εξαγωγικών προσανατολισμών του κυπριακού αερίου σημαντικό μέρος του οποίου (περί το 30%-35%) πρέπει να κατευθυνθεί προς τις ασιατικές αγορές. Το προσύμφωνο που υπέγραψαν (Φεβρουάριος 2013) οι Noble, Delek και Isramco με την Gazprom για την εξαγωγή 80 ΔΚΜ από το

πεδίο Tamarμέσω πλωτού τερματικού ΥΦΑ είναι ενδεικτικό των εναλλακτικών επιλογών για τη συμμετοχή ρωσικών συμφερόντων στην ανάπτυξη των κυπριακών αποθεμάτων ακόμη και εάν δεν υπάρξει ρωσική συμμετοχή στη διαδικασία έρευνας και παραγωγής.

(δ) Παρά την αύξηση του εταιρικού φόρου από το 10% στο 12.5% ή και το 15% ως αποτέλεσμα της επιβολής του Μνημονίου, η διατήρηση του πολύ χαμηλού ποσοστού ειδικού φόρου στο πετρέλαιο (royalty tax), που είναι στο 0% για τις εξαγωγές του οικοπέδου 12, αποτελεί μαγνήτη για τους επενδυτές. Αντίστοιχα ο τελικός φόρος επί των εξαγωγών Υ/Α στο Ισραήλ κυμαίνεται από 32,5%-62,5% ενώ στην Ελλάδα είναι στο 26% χωρίς προσέλκυση επενδυτών, ενώ υπάρχουν μάλιστα σκέψεις για περαιτέρω αύξησή του στο 31%.

Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής & Εξωτερικής Πολιτικής (ΕΛΙΑΜΕΠ)
Λεωφ. Βασιλ. Σοφίας 49, 10676 Αθήνα | Τηλ. +30 210 7257 110 | Fax +30 210 7257 114 | E-mail eliamep@eliamep.gr

Το ΕΛΙΑΜΕΠ δεν υιοθετεί ως ίδρυμα πολιτικές θέσεις. Καταβάλλει μάλιστα προσπάθεια να παρουσιάζονται στα πλαίσια των εκδηλώσεών του και στο μέτρο του δυνατού όλες οι υπάρχουσες απόψεις. Υπό το πρίσμα αυτό, οι αναλύσεις και οι γνώμες που δημοσιεύονται στις σειρές του θα πρέπει να αποδίδονται αποκλειστικά στους συγγραφείς και να μην θεωρείται ότι αντιπροσωπεύουν απαραίτητα τις απόψεις του Ιδρύματος..

***Learn more about our work** - Visit our website at www.eliamep.gr/en*
*Should you wish to **unsubscribe** from our mailing list please send a blank message to unsubscribe@eliamep.gr*